

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

בס"ד, יום ג' פרשת דברים, ד' אב תשפ"ה

דבר העורך

דורשי רשומות אמרו

מבואר **בגמ'** (ברכות דף י:): שדורשים את הפסוק (ויקרא פרק יט פסוק כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הָעֵץ, לֹא תֹאכְלוּ לִפְנֵי שֶׁתִּתְּלַלּוּ עַל דַּמְכּוֹ.

וכתב רבינו אפרים לא תאכלו על הדם בגימטריא מ"ט, מ"ט ברכות מברך אדם שחרית קודם אכילה, נטילת ידים לתפילה, ומ"ו ברכות בתפלת השחר ונטילת ידים לאכילה וברכת המוציא הרי מ"ט. וזוהי האזהרה לא תאכלו אסור לאכול 'על' - 'לפני' שהתפללתם 'הדם' מ"ט ברכות הראוי לברכם קודם אכילה.

ומצורף בזאת הפירוט של מ"ט הברכות, שצריך לברך קודם האכילה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

לא תאכלו על הדם	
5 =	ה
4 =	ד
40 =	ם
49	
למי שנאכלו בדם [49] בריכות	
ואלו הם	
17 רוקן העין על הדם	11 על גשילת דיום
18 מכנין צמיוני נבר	12 אשר ידיו
19 ששעור לו ערבי	13 מלכות נשמות
20 אשר ישראל כנבודה	14 לטעוק ברינת חרה
21 עשוי ישראל כנאסרה	15 אשר ידיו נבר
22 תותן ליהל כח	16 לירשק בענות
23 העבדק שח	17 שילת חפציו
24 בדר שחלה	18 על שחח חפציו
25 קדש אור	19 תותן לרשק כבה
26 קדש אור	20 שלא עשני מי
27 אדבר בנה	21 שלא עשני אשה
28 נאל ישראל	22 מלכות נשמות
29 נאן אברום	23 מלכות נשמות
30 מלכות תמים	24 מלכות נשמות
31 אתה תתן	25 מלכות נשמות
32 אתה תתן	26 מלכות נשמות
33 הטיבנו	
34 שחל חלו	
35 ארא נא בעשני	
36 רשעני	
37 תבדק שח	
38 קדש אור	
39 שחח חפציו	
40 לרשק חפציו	
41 על הדמיון	
42 לירשק חפציו	
43 ארא נא חלו	
44 שחח חפציו	
45 מלכות נשמות	
46 מלכות נשמות	
47 שחח חפציו	
48 על גשילת דיום	
49 בריכת המצא	

התאחדות המורים

היום של חורף - יוסף, במדבר, דברים / לזנטיני, שלמה בן שטא (תמוז 1987)

נושא הגיליון

'שתייה לפני שחרית'

לְהַשְׁקוֹת צִמְאֵי חֶסֶדָּה

הכנה לתפילה: תקציר הסדרה בנושא 'הכנה לתפילה', גיליון 484, בנושא 'נייעס לפני התפילה'. גיליון 485 בנושא 'אכילה לפני שחרית'. הגיליון הנוכחי 486, בנושא 'שתיה לפני שחרית'. בגיליון הקודם התבאר באריכות פרטי הדינים של אכילה לפני שחרית, המקורות וגדרי האיסור, והדינים באופנים השונים. כהמשך לכך יתבאר בגיליון הנוכחי, מהם גדרי איסור שתיה לפני תפילת שחרית, איזה שתיה מותרת ואיזה שתיה אסורה לפני תפילת שחרית, מה הדין בשתיית מים, סודה, תה, קפה (עם חלב וסוכר), שוקו, קפוצ'ינו, אייס קפה, מיץ תפוזים, בירה?

1. שתי'ת מ'ם

אסור: נחלקו הראשונים האם מותר לשתות מים לפני התפילה, לדעת הכל בו (סימו ט) והארחות חיים הובא בדרכי

הודעת מערכת:

בשלושת השבועות הקרובים לא יופיע גיליון
הגיליון הבא יופיע אי"ה
ביום ג' פרשת שופטים ב' אלול תשפ"ה
וקזי ה' יחליפו כח

3. בזמננו מותר סוכר

מנהג העולם: לדעת **הערן השולחן** (סימן פט סעיף כג) מותר לשתות עם סוכר, שאין בזה שם אכילה ורק בא להטעים את החמין קצת, אבל עם חלב אסור כי חלב משביע, ועוד שבא מדם כי דם נעכר ונעשה חלב, ושייך בזה 'קודם שתתפללו על דמכם'. והעולם נוהגים היתר גם בחלב, לפי שאינו בא אלא להטעים המים. ומותר גם סודה ולימונדה.

על דרך זה כותב **המהרש"ם** (דעת תורה סימן פט) להתיר בימינו לשתות עם סוכר, כיון שדרך כל העולם לשתות עם סוכר. והוסיף שאם מעורב בחלב מעט, יתכן שבטל ברוב, כעין מה שכתב **הפרי מגדים** (אשל אברהם סימן תרח ס"ק ו), ולמרות שהפמ"ג הניח בצ"ע ולא הכריע, יתכן שכאן מותר כיון שלא נחשב גאווה.

וכן כתב **בארוחות רבינו** (חלק א עמוד קו) שבזמננו מנהג כולם אפילו העניים לשתות עם סוכר, ולכן הקפה או התה עם סוכר נחשב כמו מים, ואין בהם שום גאווה, כי כך הדרך לשתותם מתוק. וכן **הגר"י קניבסקי זצ"ל** היה שותה תה עם סוכר לפני התפילה [יש לציין למה שמובא בשם **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (דעת נוטה חלק א עמוד רמו) שפקפק בשמועה זו].

והוכיח בארוחות רבינו מדברי **השערי תשובה** (סימן תקנב) לענין קפה, שגם עניים רגילים בו, והוא הדין לענין סוכר בזמננו.

וכן דעת **הגרש"ז אויערבך זצ"ל** (הליכות שלמה תפילה פרק שני סעיף ב עמוד ח) להתיר בימינו לשתות קפה עם חלב וסוכר למי שמרגיש צורך לכך, אולם הוסיף שלכתחילה יאמר דבר בקשה קודם, כגון שְׁמַע ה' וְחַנּוּן.

וכן נוקט **באז נדברו** (חלק יא סימן מז, חלק יב סימן כז) שבימינו שאין הדרך לשתות ללא סוכר, לא נחשב דרך גאווה גם אם מכניס את הסוכר לתוך הכוס. והוסיף, שאם מזיק לו סוכר, יכול לקחת תמר בפיו בעת השתיה.

וכתב **החוט שני** (נושאים שונים עמוד קפא) שהקפידא היא דוקא כאשר המטרה היא להמתיק את הקפה, ולא כאשר המטרה היא להפיג את המרירות, ובזמן המשנ"ב היו שמים סוכר בשביל להמתיק את הקפה ולכן היה אסור. והוסיף בחוט שני, שאם שותה מיץ פרי הדר בבוקר מפני חולי מעיים, מותר כדין שותה לרפואה. (משמע מדבריו, שסתם שתית מיץ פרי אסורה).

עומק הפשוט: אפשר לבאר טעם הדין שהתבאר במשנ"ב,

משה (הארוך סימן פט) ו**בפרי חדש** (סעיף ג) אסור לשתות מים לפני התפילה.

ודייק **הפרי חדש** (סעיף ג), ו**המעשה רקח** (הלכות תפילה פרק ו הלכה ד) שכך דעת **הרמב"ם** (הלכות תפילה פרק ה הלכה ב), מכך שכתב 'הצמא' בסתם, משמע שאפילו מים אסור לשתות לפני התפילה. (יש לציין שלדעת המחזיק ברכה בכוונת הרמב"ם, מים מותר).

וכתב **הברכי יוסף** (ס"ק ד) המחמיר שלא לשתות אפילו מים תבוא עליו הברכה, כי יש מי שאסור.

מוכתב: לדעת **הראב"ה** (ברכות סימן ל, וכך נהג בעצמו), **והאור זרוע** (סימן קח), ו**הרא"ש** (ברכות פרק א סימן י), מותר לשתות מים, כי לא שייך בהם גאווה.

להלכה נפסק **בטור ובשו"ע** (סימן פט סעיף ג ד) שאסור לאכול ולשתות לפני התפילה. אבל מים מותר לשתות לפני התפילה, בין בחול ובין בשבת ויום טוב.

הצמא והרעב הרבה, הרי הם בכלל החולים, אם יש בו יכולת לכיין דעתו יתפלל, ואם לאו, אם רצה אל יתפלל עד שיאכל וישתה.

2. שתית קפה ותה

דרך גאווה: כתב **המשנ"ב** (ס"ק כב) שמותר לשתות מים, כיון שלא שייך בהם גאווה, ודוקא בלי סוכר, אבל עם סוכר אסור. והביא **מהרד"ז** (חלק ד סימן רלח) ו**הפרי חדש** (סעיף ג) שמים עם סוכר אין לך גאווה גדולה מזו, וכל שכן שאסור לשתות בירה.

ותה וקפה מותר, כדי שיוכל לכיין דעתו בתפילה, ובפרט במקומות שרגילים בשתייתם, ודעתו לא מתיישבת בלי זה, וההיתר הוא רק בלי סוכר וחלב. ומנהג העולם לשתות עם סוכר. ויתכן שכוונת **האחרונים והרד"ז** לאסור סוכר בתוך המשקה למתקו, אבל מותר לתת מעט סוכר בפה כדי שיוכל לשתות, כיון שאינו בכלל גאווה.

אדם חלש: והוסיף המשנ"ב, מי שיש לו חלישות הלב, מותר לו לתת סוכר בתוך התה, או לאכול מעט מיני תרמיא בעת השתייה, כדי שלא לשתות את התה וקפה אליבא ריקנא (על קיבה ריקה). אך בכל זאת עדיף לומר לפני כן לפחות פרשת 'שמע ישראל'.

ובמטה אפרים (קצה המטה סימן תקפא ס"ק כז), ביאר טעם האיסור בחלב, כי חלב משכר, כמבואר **בש"ך** (יו"ד סימן רמב ס"ק כ).

שליט"א, הג"ר צבי ובר שליט"א, הג"ר יהודה טשזנר שליט"א, הג"ר מאיר סירוטה שליט"א, הג"ר נתן קופשיץ שליט"א, ונקטו להלכה שגם סודה מותר כמו מים, ולגבי קולה אפילו אם רגיל לשתות הרבה קולה תמיד, אין להקל לשתות לפני התפילה.

ואילו לדעת הגר"צ ובר, אם רגיל לשתות קולה כמו קפה, רשאי להקל בזה כמו בקפה. וכעין זה נקט בשו"ת **רבבות אפרים** (חלק ח סימן כב אות ב), בשם הג"ר **מרדכי פרידלנדר זצ"ל** שמותר לשתות קולה למי שצריך.

והוסיף הג"ר נתן קופשיץ (שם, ובהוראה לרבני הילכתא), שאין להורות היתר לכתחילה בקפה עם חלב וסוכר כי אם כשיש צורך חיוני עבור התפילה, ואפילו בשתיית מים, ההיתר הוא רק למי שצריך, ואין היתר בשופי. והעיד על עצמו, שנוהג להחמיר אף בשתיית מים קודם התפילה.

והעיד **הגר"צ ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא) שהורה לו **הגר"ח קניבסקי זצ"ל**, שאפשר לשתות מים לפני התפילה, לאחר שאמר ברכות השחר.

והיה נוהג **הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל** (הליכות אבן ישראל פרק כז סעיף ה), שלא לשתות מחצי שעה לפני עלות השחר, ואפילו מים, וגם כשהיה חולה נהג כן. וכאשר היה צריך על פי הרופאים לשתות כשקם משנתו, היה מקדים קימתו עוד יותר, כדי שיוכל לשתות לפני חצי שעה שלפני עלות השחר, אף בימי הקיץ שעלות השחר מוקדם מאוד.

5. שתיה באסיפת חברים

יש להימנע: כתב **המשנ"ב** (ס"ק כב) בשם ספר **פתחי תשובה החדש** שיש למנוע מלשתות את התה בבוקר לפני התפילה באסיפת חברים, וטעמו שאם שותה באסיפה זה נחשב דרך שמחה, וכמו שמצינו **במגן אברהם** (סימן תקנב ס"ק יד). ועוד שעלול לגרום שישכים לפתחו של חברו, ויאמר לו 'צפרא דמרי טב'.

והוסיף המשנ"ב, שמלבד הטעם האמור, רגיל להסתעף מזה איסור אחר, שהרי כתב הרשב"א והובא בבית יוסף שטעם האיסור לאדם לעסוק בחפציו לפני שיתפלל, כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיתפלל, וכמבואר **בשו"ע** (סוף סעיף ב), שאסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל.

ועוד, שהרגלים באסיפת חברים בעת שתית התה, רגיל לפעמים ע"י ריבוי השיחה לעבור גם זמן קריאת שמע ותפילה.

שמים מותר לשתות בכל אופן, כי מים בעצם אינו משקה חשוב, אבל תה וקפה שהוא משקה חשוב, בזה צריך את הסברה שהוא צורך התפילה, כדי שלא יהיה דרך גאווה. אבל סוכר שבא למעדן ומתיקות נחשב דרך גאווה.

ומעתה אפשר להבין את מנהג העולם בזמננו, לשתות קפה עם חלב וסוכר, כיון שהרגילות לשתות את הקפה עם חלב וסוכר, אינו דרך גאווה.

ולפי זה יש להסתפק במשקאות קלים שהוא בעצם מצב בינים, מצד אחד אינו מים, ומצד שני אין בו חשיבות של קפה. וכן יש לדון בקפוצ'ינו איס קפה שוקו, שהם משקאות חשובים, ואינם רק כדי להחיות הגוף לתפילה, אלא כדי להתפנק, ולכן יש צד שאסור.

4. סוגי משקאות

איסור משקה חשוב: לדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (יבקשו מפייה שער לה פרק ה, שיעורים על ברכות דף י: פניני תפילה עמוד נו) שתית מים מותר לכתחילה. וכן מותר לשתות סודה, קולה ושאר משקאות קלים ומוגזים, כשזה לצורך התפילה או לצורך בריאות, אבל אין לשתות לפינוק בעלמא. ואסור לשתות יין ובורה, וכן מיץ מפרי סחוט אסור, ורק אם הרוב מים מותר, וגדר האיסור בזה שתלוי מה נחשב משקה חשוב לפי דעת בני אדם.

ולגבי תה וקפה מותר לפי הצורך, שלא יוכל להתרכז בתפילה אם לא ישתה, ואז מותר אפילו עם סוכר וחלב, ולא צריך דוקא לשים את הסוכר בפה לפני השתייה, כיון שהיום הדרך להמתיק את המשקה.

עד עלות השחר: אגב, מנהג **הגרי"ש אלישיב** (עדות נכדו **הג"ר אריה אלישיב** לרבני הילכתא, פ. צ. שיעורי **הגרי"ש** ברכות דף מד. הליכות האיש עמוד עא) כשהיה קם באמצע הלילה לסדר לימודו הקבוע, היה מכניס לפה חתיכה קטנה של תמר או שזיף, וכן היה שותה את התה, ואמר שיש ספק מה לעשות, אם יברך על התה, הרי המשקה הוא מר, אם יברך על התמר, הרי יש ספק כיצד מברכים על הטפל קודם העיקר, ולכן בירך על התה, והכניס מיד את התמר לפיו, וכן שתה את התה. ולפעמים היה מכניס סוכרזית לתוך התה.

הבדל בין קולה לסודה: הרחבה נפלאה של הנדונים, מופיע במאמר **מהג"ר זאב יהודה סטארק שליט"א** (גיליון ומתוקים מדבש מספר 61 פרשת בלק תשפ"א).

ומביא בדבריו, שדיבר בנושא עם כמה מפוסקי זמננו, **הג"ר ישראל גואלמן שליט"א, הג"ר יהודה אריה דינר**

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 485 בסך 100 שקל מזומן
האברך הר"ר מאיר כהן שליט"א
כולל 'אור יחזקאל' מודיעין עילית

שאלה: האם מותר לצאת לדרך לפני תפילת שחרית?

ביאור: ההבדלים בין נסיעה סתם, לנסיעה להתפלל בכולל המערבי או בקברי צדיקים, נסיעה עירונית ובין עירונית, בזמן התפילה וחצי שעה קודם זמן תפילת מקורות: גמ' (ברכות דף יד. ל.), טור בית יוסף ושו"ע ומשנ"ב (סימן פט סעיף ג, ח, סימן צ סעיף יז), כסף משנה (הלכות תפילה פרק ו הלכה ד), תפילה כהלכתה (פרק ו סעיף כז-כח), אור לציון (חלק ב פרק ז, ו), דעת נוטה (חלק א עמוד רמח), הליכות שלמה (תפילה פרק ב הלכה יא), חוט שני (נושאים שונים עמוד קפב), יבקשו מפיהו (חלק ד עמוד קיד), שבט הלוי (חלק ח סימן יח).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל השולח תשובה נכונה, בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הוקדש לעילוי נשמת ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי אריה לייב ב"ר חיים זאב פינקל זצ"ל
נלב"ע ו' אב תשע"ו ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **שתיה לפני שחרית:** אסור לאכול ולשתות לפני תפילת שחרית, אולם מותר לשתות מים לפני תפילת שחרית, ויש אוסרים אפילו שתיה מים.
ב. **משקה חם:** מותר לשתות קפה ותה, לאדם שצריך לזה כדי לכוון בתפילה, ויש שכתב שלכתחילה יאמר דבר בקשה קודם, כגון שְׁמַע ה' וְחַנּוּי.

ג. **סוכר וחלב:** ההיתר הוא קפה ותה ללא סוכר וחלב, ומותר לתת מעט סוכר בפיו ואסור לתת בכוס, והורו הפוסקים כי בזמננו כשנצרך לו מותר לשתותם אף עם חלב, וסוכר בתוך הכוס, כיוון שרגילים בזה אינו דרך גאוה.

ד. **חולה:** אדם שלבו חלש מותר לאכול ולשתות כפי הנצרך לחזק את גופו, וטוב שיאמר מתחילה פרשת 'שמע ישראל'. מותר לשתות מיץ הדר בנצרך לחולי מעיים, כי נחשב כשותה לרפואה.

ה. **משקה קל:** נחלקו הפוסקים האם מותר לשתות משקאות קלים ומוגזים, וסודה מותר. אסור לשתות משקאות חשובים, כגון יין וברירה. וכן אסור לשתות מיץ פירות, אבל אם רובו מים מותר.

ו. **קאווע שטיבל:** את המשקאות המותרים אין לשתות בַּחֲבוּרָה, מחשש שמא יפליגו בשיחה ויאחרו את זמני קריאת שמע ותפילה, וטעמים נוספים.

נושא הגיליון הבא:

'נסיעה לפני שחרית'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת האשה הצדקנית והחסודה
מרת חנה שפרה בת הר"ר אברהם אלחנן לוי ע"ה
נלב"ע בשיבה טובה י"א אב תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...